

abertig SIEMENS el Periódico

EL 30 DE GENER DE 1938, SANT FELIP NERI1

El 30 de gener de 1938 Barcelona patí un dels bombardeigs aeris més intensos i sanguinaris de la guerra, en el marc d'un seguit d'atacs de represàlia damunt algunes de les capitals d'un bàndol i de l'altre. A les 8.55 hores i a les 11.25 hores dues formacions de sis avions Savoia S-79 de l'Aviazione Legionària italiana, amb base a Mallorca, bombardejaren el port i el centre de la ciutat, on llançaren 36 bombes de 250 kg i 24 de 20 kg. El darrer atac va sorprendre els equips de salvament en ple treball. El doble bombardeig va causar nombrosos estralls materials i humans. Un total de 87 edificis foren esfondrats o restaren malmesos als nou carrers i dues places afectades, així com l'estació del Morrot i la fàbrica de la Maquinista, al Poblenou.

L'atac va causar la mort de 216 persones, entre les quals hi havia un nombre elevat d'infants. És l'únic bombardeig contra la ciutat que provocà més morts que no pas ferits, contràriament al que era habitual. Aquell fatídic diumenge de gener de 1938, al temple de Sant Felip Neri hi havia un grup d'infants refugiats d'altres zones de l'Estat. En sentir les alarmes, molts s'amagaren al soterrani de l'església. Una de les bombes de 250 kg va caure a la plaça de Sant Felip Neri i va provocar l'esfondrament del soterrani de l'església. Hi van morir 42 persones; la majoria, infants. Els efectes de la metralla són encara visibles a la façana de l'església, i a la plaça s'ha col·locat una placa en record de les víctimes.

Façana de l'església de Sant Felip Neri amb els impactes de la metralla del bombardeig de 30 de gener de 1938

Tasques de desenrunament després d'un bombardeig, març de 1938

ELS REFUGIS2

Al llarg de la guerra els ciutadans de Barcelona van haver de fer front a la nova amenaça dels bombardeigs aeris, una estratègia militar que, per primera vegada en la història, s'aplicava amb nous mitjans i de manera perllongada. Per fer-hi front, les autoritats responsables i la població treballaren en la construcció de centenars de refugis que van salvar milers de vides. Molts d'aquests refugis que formaven part del sistema de defensa passiva romanen encara al subsòl de la ciutat.

Actualment, en el que durant la Guerra Civil era el terme municipal de Barcelona es poden visitar tres refugis que han estat recuperats i oberts al públic per mostrar la lluita per la supervivència davant els desastres de la guerra.

Refugi 307 del Poble-sec: va ser excavat gràcies al treball de molts veïns, disposa de tres entrades d'accés i té 200 metres de túnel, amb una alçada de 2,10 metres i una amplada que oscil·la entre 1,5 i 2 metres. S'hi poden observar les diverses estances: lavabos, font, infermeria, sala dels infants i llar de foc, entre d'altres.

Refugi de la plaça del Diamant, al barri de Gràcia: va ser construït per la Junta de Defensa Passiva, amb la col·laboració dels veïns, i s'hi podien allotjar unes 200 persones. A 12 metres sota terra hi ha una xarxa de túnels amb les parets i els sostres revestits de totxos. S'hi conserven un petit espai destinat a fer cures i els lavabos.

Refugi de la placeta Macià, a Sant Adrià del Besòs: va ser construït conjuntament per la brigada municipal i els veïns, i tenia capacitat per a un centenar de persones. De planta única i forma trapezoïdal, consta de dues galeries connectades entre si, amb dos accessos, un a cada extrem de la planta.

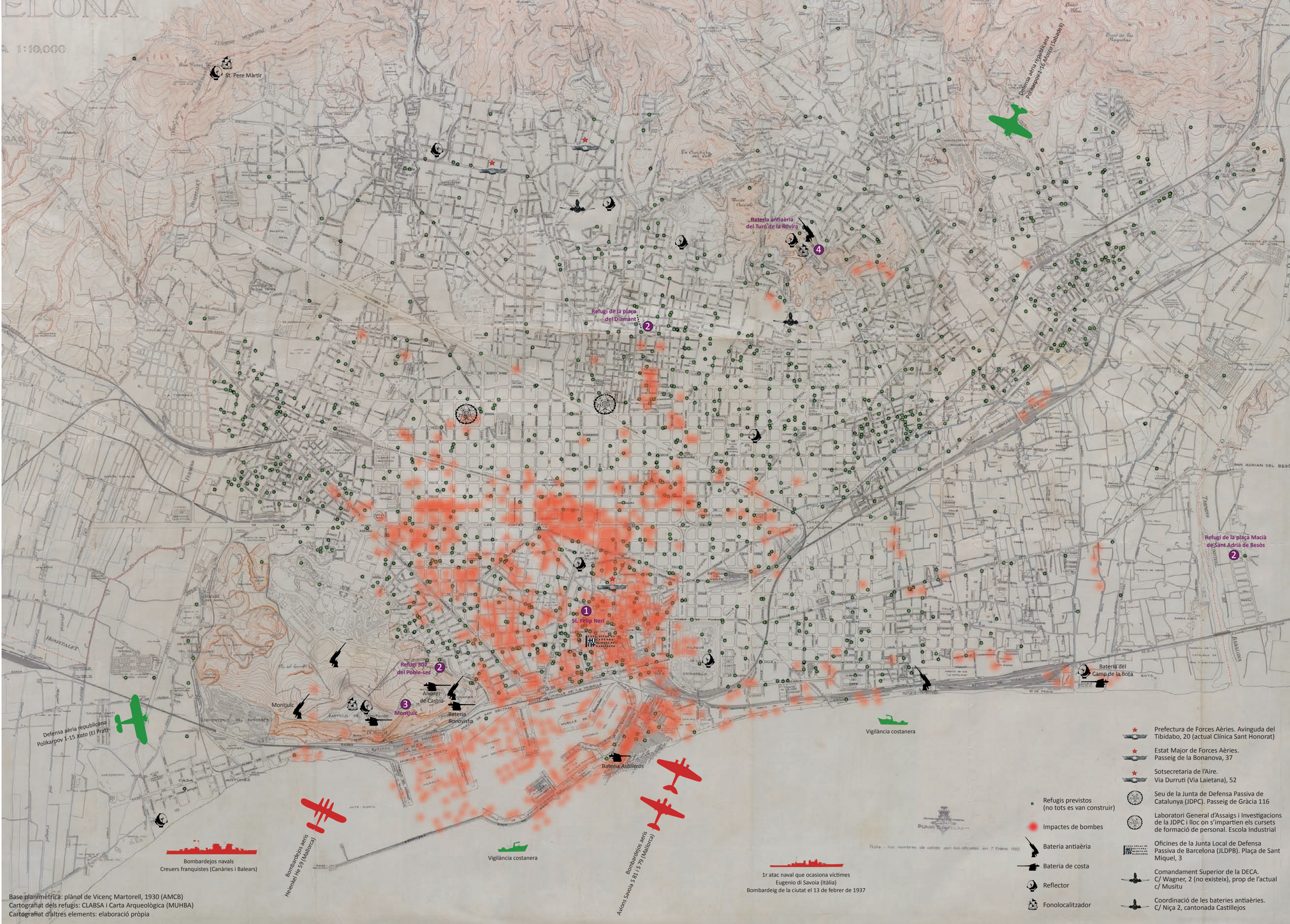
Refugi antiaeri 307, Poble-sec (MUHBA)

Refugi antiaeri de la plaça del Diamant a Gràcia

Refugi antiaeri de la plaça Macià a Sant Adrià de Besòs

MONTJUÏC I L'ESTRATÈGIA DE DEFENSA3

Montjuïc ha estat un dels punts estratègics de Barcelona i al seu cim s'han succeït diverses construccions al llarg del temps. Al segle XVII ja hi havia una fortalesa, tot i que el complex actual el van construir els enginyers militars borbònics el 1751. El castell adquirí un veritable valor estratègic amb el perfeccionament de l'artilleria i va assolir l'ús màxim entre el 1936 i el 1939, amb el dispositiu defensiu naval i antiaeri republicà.

Sempre present en els conflictes relacionats amb la defensa o l'atac de la ciutat, Montjuïc va ser l'àrea d'artilleria més densa durant la Guerra Civil. Disposà d'una bateria de costa a l'interior del recinte, que es complementava amb dues més de situades a la façana marítima. Al costat de la fortalesa es va situar una bateria antiaèria de canons de fabricació soviètica de 76,2 cm model 1931, complementada amb una altra del mateix calibre model 1914 i amb diverses metralladores contra aparells a baixa alçada. Al castell també es van emplaçar reflectors per al tir nocturn, així com un fonolocalitzador. Atès el paper defensiu que desenvolupava, fou bombardejat per l'aviació enemiga de Mallorca.

Vista de la ciutat des del castell de Montjuïc, 1950

Vista aèria del castell de Montjuïc, 1920

LA BATERIA DEL TURÓ DE LA ROVIRA4

La millor panoràmica de Barcelona es troba en aquest enclavament privilegiat per les visuals que dominen la ciutat i els accessos des del mar. Aquest mirador natural avançat de Collserola fou l'emplaçament triat a mitjan 1937 per projectar una de les defenses antiaèries més importants de la ciutat. Els quatre canons instal·lats, Vickers 105 mm de fabricació anglesa i construïts sota llicència a Reinosa el 1930, tenien un abast d'entre 7.000 m i 13.000 m, fet que els permetia cobrir la ciutat en totes direccions i crear una barrera de foc per dificultar l'accés dels atacants. Per construir la bateria es van realitzar diversos projectes el maig, l'agost i —el definitiu— l'octubre de 1937. A començaments de novembre l'emplaçament estava en fase de construcció i a principis del 1938 la bateria ja devia funcionar amb tots els elements: les plataformes dels canons, el centre de comandament, els espais per a la tropa i els oficials, a més de les dutxes, els lavabos i les cuines. Poc abans de la caiguda de Barcelona, el 26 de gener de 1939, una part dels canons es van evacuar i la resta es van destruir, per evitar que caiguessin en mans de l'enemic.

Vista aèria des del Turó de la Rovira, 2011

Cànd Vickers emplaçat al Turó de la Rovira, tombat i inutilitzat en el moment de la retirada